

Briefenpost

Wisława Szymborska

Brievenpost

Hoe word je (geen) schrijver?

Vertaald uit het Pools
door Karol Lesman

Cossee
Amsterdam

Aan Observator, Krakau

U beschuldigt ons ervan jonge literaire talenten af te stompen. ‘Op die tere plantjes – lezen we – moet men blazen en puffen, en niet, zoals u doet, hun zwakte en onvermogen om een nog niet gerijpte vrucht voort te brengen bekritisieren.’ Wij zijn geen voorstander van het kweken van literaire kasplantjes. Plantjes moeten groeien in een natuurlijk klimaat en zich tijdig aan de omstandigheden aanpassen. Soms denkt een plantje dat het een eik zal worden, terwijl wij zien dat het gewoon gras is. Zelfs de liefdevolste verzorging verandert het niet in een eik. Soms kunnen we ons natuurlijk vergissen in een diagnose. Nou ja, maar we beletten die plantjes immers niet om te groeien, we rukken ze niet met wortel en al uit. Ze kunnen verder groeien, om ooit het bewijs te leveren van onze vergissing. Met enthousiasme zullen we onze nederlaag erkennen. Trouwens, als u onze rubriek met een wat grotere welwillendheid zou lezen, zou u zien dat we, zodra we iets lofwaardigs tegenkomen, ons best doen dat te benadrukken. En dat er relatief wei-

nig lof is, dat is niet onze verantwoordelijkheid. Literair talent is geen massaverschijnsel.

Aan H.J., Rožnica

Het overkomt de redacteur van 'Brievenpost'* regelmatig dat hij dreigbrieven krijgt. Deze brieven klinken ongeveer zo: 'Zegt u me alstublieft of mijn teksten iets waard zijn, want zo niet, dan stop ik er onmiddellijk mee, ik verscheur ze, gooi ze weg, ik zeg mijn dromen over roem vaarwel, ik zal wanhopig zijn, ik zal aan mezelf gaan twifelen, ik stort in, ik ga aan de drank, ik stop met geloven in de zin van mijn leven, enzovoort, enzovoort.' De redacteur weet dan niet wat hij moet doen. Want wat hij ook antwoordt, het zal slecht uitpakken. Schrijft hij dat de gedichten of het proza slecht zijn, dan is het een enorme tragedie. Schrijft hij dat ze goed zijn, dan gaat de auteur naast zijn schoenen lopen. (Er hebben zich al dergelijke gevallen voorgedaan.) Sommigen eisen zelfs dat je onmiddellijk antwoordt, want anders zouden er vreselijke dingen kunnen gebeuren. Ze geven je niet eens de tijd om er even over na te denken.

Aan Harry, Szczecin

U hebt een lange lijst opgesteld van schrijvers van wie redacteurs en uitgevers het talent aanvankelijk in het

* Zie pagina 137 voor aantekeningen.

geheel niet hadden herkend, waar ze later veel spijt van kregen en zich deerlijk voor hebben geschaamd. De toespeling hebben we cito presto begrepen. De feuilletons hebben we met voor onze feilbaarheid passende nederigheid gelezen. Ze zijn niet actueel, maar dat geeft niet. Ze zullen ongetwijfeld worden opgenomen in de *Verzamelde werken*, mits u daarnaast nog iets schrijft in de trant van *Lalka* en *Faraon*.*

Aan H.C. (of G.?), Słomniki

We vragen u – ach, wat heet vragen: we bidden u – ach, wat heet bidden: we smeken u ronduit ons leesbaar geschreven teksten toe te sturen. Terwijl er voortdurend, wellicht op het niveau van de geachte heer Thomas Mann, manuscripten binnenkomen die geschreven zijn in een dicht, klein handschrift, met inktvlekken en een krul als handtekening. Daar komt nog bij dat wij in onze antwoorden onmogelijk met gelijke munt kunnen terugbetalen, aangezien de meesters van de drukkunst nog geen onleesbaar lettertype hebben uitgevonden. Zodra dat het geval is, zullen we ons aan een beoordeling wagen.

Aan Barbara D., Bytom

Niet alleen handschriften zijn soms onleesbaar, typoscripten ook. U hebt ons waarschijnlijk een tiende

doorslag gestuurd. Genade, ogen worden zelfs niet voor deviezen verkocht. Eerst dachten we nog dat u een restaurantmenu in de envelop had gestopt. Want in onze lokalen van collectieve voedselverschaffing belanden de duidelijke kopieën meestal bij de administratie en worden de inferieure de klant ter trillende hand gesteld.

Aan E.T., Lublin

We lezen en lezen, ploeteren door bekladde en van doorhalingen zwarte pagina's, en opeens worden we verlicht door de gedachte: waarom zouden we ons eigenlijk niet eens gefrustreerd mogen voelen? Anderen is dat toegestaan, en ons niet? Waarom moeten wij dit willen lezen, als alles erop wijst dat de auteur niet eens de moeite heeft genomen om netjes te schrijven? Natuurlijk hoeven we dat niet te willen. Redenen genoeg: omdat het regent, omdat Zenia dom is, omdat we steken in onze knie hebben, omdat na aap noot mies wim zus jet komt, omdat de familie Jansen het ervan neemt, omdat niemand ons meevraagt naar de film, omdat de tijd verstrijkt, omdat het saai is en het einde van de wereld toch ooit zal komen. Vervolgens buigen we ons weer onderdanig over de tekst, om die toch op de een of andere manier uit te lezen. Maar iets om op te reageren is er werkelijk niet.

Aan Kryst. J., Sędziszów

Geachte mevrouw, ideeën kopen noch verkopen we. We bemiddelen evenmin in de koop en verkoop ervan. Slechts één keer hebben we, uit de goedheid van ons hart en geheel belangeloos, geprobeerd een kennis een idee voor een roman aan te reiken – over een koopman* die zichzelf de lucht in liet vliegen. De kennis vond het idee echter te extravagant en verklaarde dat hij er niets van kon maken. Sindsdien zijn we verbitterd.

Aan M.Z., Warschau

Het leven van de redacteur van 'Brievenpost' zit vol verrassingen. Er worden onmogelijke dingen van ons geëist. Soms wordt ons gevraagd om een brief te schrijven (een privébrief!), naar hoe en wat je moet schrijven om gepubliceerd te worden. Anderen vragen ons om materiaal te verzamelen voor het maken van een opstel of het schrijven van een referaat. Weer anderen vragen ons om een volledige lijst van boeken die men moet lezen, alsof de ontwikkeling van een schrijver op dit punt geen absolute zelfstandigheid vereist. U, meneer Marek, heeft dit register op een aangename manier aangevuld door ons een handvol Finse gedichten (in het origineel!) te sturen met het voorstel dat we zelf mochten kiezen welke we wilden publiceren, en zodra we onze keuze hadden gemaakt, beloofde u ze te vertalen. Wel, alle gedichten bevallen ons zeer op het eerste gezicht, ze zijn op mooi papier geschreven, het lettertype is helder en duidelijk

afgedrukt, de regelafstand en marges zijn gelijk, slechts één woord is doorgestreept met een blauwe pen, wat het gedicht niet al te zeer ontsiert en bovendien getuigt van de zorg waarmee de auteur het typoscript heeft nagekeken.

Aan Ata, Kalisz

Deze bevallige versjes, vol hoffelijke affectie, hebben ons doen wegdromen. Hadden we een kasteel met bijbehorende landerijen bezeten, dan zou u het ambt van hofdichteres bekleden, de triestheid bezingen van het rozenblaadje waarop ongevraagd een vliegje is neergevlijd en ons prijzen omdat we met subtiele vingers het lelijk mormel van de betoverende bloem verdrijven. Uiteraard zou de dichter die ons verwijt dat we twaalf ooms met een pan zuurkool hebben vergiftigd dan als talentloze in de kerker zitten. En het vreemdst van al is nog wel dat het versje over de roos een meesterwerk kan zijn, terwijl het gedicht over de ooms aan alle kanten rammelt.. Ja, ja, de muzen zijn amoreel en wispelturig. Soms begunstigen ze trivialiteiten. Mits de dichter de taal van zijn tijd spreekt. Uw werken zijn ouderwets van vorm en begrippenkader. Dat is zeldzaam voor een negentienjarig meisje. Of zijn het uit het poesiealbum van uw overgrootmoeder overgeschreven strofes?

Aan Mars, Wieliczka

Een persoonlijke kennismaking met ons is voor niemand een al te bruisende ervaring. En al helemaal niet voor ingewijden van de pen; wij zouden hen vervelen met vreemde vragen. Bijvoorbeeld, of ze van Fredro* houden, en zo ja of zo nee, waarom dan. Vervolgens vragen we uit het niets naar een detail uit *De pest* van Camus, en nog even later denken we hardop na over wie nou eigenlijk die humoristische schets over het redigeren van dat agrarisch krantje heeft geschreven, nou wie? Voor sommigen zijn dat lastige vragen.

Aan Magro, Krynica

Beste meneer en mevrouw, u verlangt te veel van ons. U schrijft beiden gedichten en wilt per se weten wie van jullie het beste schrijft. Hier branden we onze handen liever niet aan, vooral omdat één zin uit de brief ons schrik aanjoeg: ‘Er hangt veel van af...’ Wedijver binnen het huwelijk loopt alleen goed af in filmkomedies. Jullie stijl is trouwens ongeveer gelijk, dus moeilijk te onderscheiden. Bij dit salomonsoordeel willen wij het als fanatieke aanhangers van de huiselijke haard laten.

Aan J. Szym., Łódź

Nou, nou. U hebt fragmenten uit een verhaal van Jan Stoberski* zorgvuldig overgeschreven en naar ons op-

gestuurd met het verzoek het als debuut te publiceren. Maar dat is nog niks vergeleken met een harde werker uit Gdańsk die een hoofdstuk uit *De Toverberg* in het net had overgeschreven, waarbij hij om niet herkend te worden de namen van de personages had veranderd. Dat waren bij elkaar zo'n dertig pagina's. U komt er bekaaid af met uw vier pagina's handgeschreven tekst. U moet flink aan de studie. Als vuurdoop bevelen we *La Comédie humaine* aan. Niet slecht en veel.

Aan Wł. P., Gdynia

Meer dan eens hebben we benadrukt welk een groot belang we hechten aan brieven. Een aanzienlijk deel van de briefschrijvers vraagt met één formeel klinkende zin om een beoordeling, blijkbaar in de veronderstelling dat teksten voor zichzelf moeten spreken, zonder verdere toelichting. Wij weten niets: noch de leeftijd van de auteur, noch zijn opleiding, noch zijn beroep, noch zijn favoriete lectuur, noch de eisen die hij aan zichzelf stelt. In uw geval weten we niet eens of u uw eigen probeersels stuurt of een selectie van andermans werk hebt gemaakt. Voor een beoordelaar maakt dat behoorlijk verschil. Het corrigeren van de fouten van een danser die voor het eerst de literatuur meesleept in een bedwelmende tango is iets heel anders dan het beoordelen van een danser die al meer dan tien jaar op de voeten van zijn partner trapt. Wij verzoeken u dus om wat aanvullende informatie.

Aan Il. C., Stupsk

Deze keer een ander soort brief. Deze is ook kort en bevat evenmin directe informatie. Desondanks is hij, in weerwil van de auteur, zeer sprekend. We hebben het hier over, zoals u vast al doorhebt, slordige, in haast neergekrabbelde brieven (meestal met fouten) op een afgesloofd stuk papier. Al bij de eerste aanblik is zo'n brief een gruwel die verdere lectuur ontmoedigt. Hij getuigt van een onderontwikkelde esthetische smaak en een weinig serieuze houding van de auteur ten aanzien van zijn eigen werk. Er is nog nooit – en we bedrijven deze 'Brievenpost' al vele jaren – een geval geweest waarbij aan zo'n brief teksten waren toegevoegd die de aandacht waardig waren. Nooit. Met een gerust geweten zouden we ons elke keer weer kunnen beperken tot het lezen van dat onfortuinlijke visitekaartje.

Aan T.Z., Jelenia G

Uw brief vertegenwoordigt een derde soort, die eveneens veel aanmerkingen oproept. 'Die van mij?' zult u vragen. 'Ik heb immers een brief van een paar pagina's lang geschreven! Op het oog zag hij er volgens mij ook goed uit. Ik zou echt niet weten wat jullie nog meer willen.' De brief is inderdaad lang en zorgvuldig geschreven, alleen gaat hij absoluut nergens over. In drieënhalve pagina vertrouwt de auteur ons toe dat hij besloten heeft ons te